

Susirinkimai Bažnyčioje – kas tai ir kam?

Dr. Irena VAIŠVILAITĖ

2012 m. spalio 11-ąją, praėjus lygiai 50 metų po Vatikano II Susirinkimo pradžios, popiežius Benediktas XVI paskelbė *Tikėjimo metų* pradžią ir sušaukė naujamajai evangelizacijai skirtą pasaulio Vyskupų Sinodą, atkreipdamas dėmesį, kad Evangeliją vėl reikia skelbti ten, kur prieš amžius ji jau buvo paskelbta. Tad Bažnyčios skelbimo ir liudijimo klausimai, kuriuos svarstė Vatikano II Susirinkimas, yra labai aktualūs. Bet prieš tai dar bandykim suprasti, ką reiškia Bažnyčios gyvenimui susirinkimai.

Bažnyčios Susirinkimų istorija

Visuotinis Bažnyčios Susirinkimas – tai visų Bažnyčios vyskupų susirinkimas, sprendžiantis ginčytinus tikėjimo klausimus arba nurodantis moralinės laikysenos gaires. Pirmasis toks susirinkimas buvo sušauktas 325 metais, netrukus po krikščionybės įteisinimo Romos imperijoje. Prsidėjus krikščionių nesutarimams dėl Jėzaus Kristaus prigimties, imperatorius Konstantinas Nikėjoje sukvieta visus valstybės vyskopus šitam klausimui išaiškinti. Nuo to laiko Bažnyčios susirinkimai svarstydavo klausimus, iškilavusius dėl skirtingo krikščionių požiūrio į tikėjimo dalykus, ir pateikdavo gaires, kuriomis tikintieji galėjo vadovautis. Susirinkimai dažnai brėžė liniją tarp klaidos ir tikrojo tikėjimo supratimo ir kartais tai darė labai įsakmiai.

Susirinkimas surašė Nikėjos tikėjimo išpažinimą, kurio pirmoji dalis išsamiai ir atidžiai aptaria Jėzaus vienybę su Tėvu (*Tikiu į vieną Viešpatį Jėzų Kristų, vienatinį Dievo Sūnų, gimusį iš Tėvo: Dievą iš Dievo, šviesą iš šviesos, tikrą Dievą iš tikro Dievo; gimusį, bet ne sukurtą, esantį vienos prigimties su Tėvu. Per jį visa yra padaryta.*). Šis *Tikėjimo išpažinimas* (beje, vėlesnių susirinkimų dar pildytas, iškilus kitiems klausimams) tapo, sakytum, krikščionio „tapatybės kortele“, įvardijančia svarbiausias tikėjimo tiesas.

Nors susirinkimus galėdavo sušaukti pasauliečiai valdovai, o pačių susirinkimų posėdžiuose dalyvaudavo teologai, vienuoliai ir pasauliečiai, sprendimo teisę juose turėdavo tik vyskupai, kurie, išklausę ir apsvaustę, spręsdavo dėl tikėjimo dalykų. Visuotiniam susirinkimui priklausė aukščiausia galia Bažnyčioje.

787 m. sušauktas Nikėjos II Susirinkimas nustatė Visuotinio Bažnyčios Susirinkimo kriterijus. Toks susirinkimas turi tiesiogiai arba per atstovus bendradarbiauti su Romos popiežiumi. Be to, susirinkime turi dalyvauti kitų senųjų krikščionybės patriarchatų – Jeruzalės, Aleksandrijos, Antiochijos ir Konstantinopolio

atstovai, o susirinkimo nutarimai turi būti priimti šitų miestų patriarchų. Sprendimai neturi prieštarauti ankstesnių susirinkimų nutarimams teologijos, moralės ir disciplinos klausimais ir juos turi priimti tikintieji.

Pirmojo krikščionybės tūkstantmečio susirinkimai apibrėžė svarbius tikėjimo dalykus. Jie pasisakė dėl to, kad Mergele Mariją dera vadinti Dievo Motina, dėl trijų Švenčiausiosios Trejybės Asmenų – Tėvo, Sūnaus ir Šventosios Dvasios – lygybės, dėl pagarbos Jėzaus, Dievo Motinos ir šventųjų atvaizdams.

Krikščioniškojo pasaulio skilimas į Rytų ir Vakarų Bažnyčias nutraukė bendrai visos krikščionybės pripažintamų susirinkimų seką. Iki mūsų dienų Rytų krikščionys visuotinais laiko tik pirmojo krikščionybės tūkstantmečio susirinkimus. Katalikai visuotinais laiko ir antrajame tūkstantmetyje vykusius Vakarų Bažnyčios susirinkimus. Verta pažymėti, kad būtent Katalikų Bažnyčios susirinkimai sprendė tokius skaudžius klausimus kaip Vakarų Bažnyčios administracinis skilimas dėl vienu metu buvusių trijų popiežių (Konstancos Susirinkimas), vienybės su Rytų Bažnyčia atkūrimas (Florencijos Susirinkimas), bandė, nors ir nesėkmingai, spręsti skilimo dėl Reformacijos klausimą (Tridento Susirinkimas), skelbė dogmas (Vatikano I Susirinkimas, paskelbęs popiežiaus neklystamumo dogmą).

Vatikano II Susirinkimas – mūsų laikams

Vienintelis XX amžiuje vykęs Katalikų Bažnyčios Susirinkimas buvo sušauktas popiežiaus Jono XXIII netrukus po jo išrinkimo. Pats popiežius Susirinkimo sušaukimo impulsą priskyre Šventajai Dvasiai. Apie būsimą Susirinkimą jis paskelbė 1959 m., apaštalo Pauliaus Atsivertimo šventėje, Šv. Pauliaus už Romos sienų bazilikoje, pastatytoje ant Tautų apaštalo kapo.

Jonas XXIII norėjo, kad Susirinkimas aptartų Bažnyčios veikimą moderniam pasaulyje. Tad Vatikano II Susirinkimas neturėjo spręsti ir nespėdė ginčytinų tikėjimo klausimų. Jo tikslas buvo ganytojiškieji klausimai.

Jonas XXIII norėjo, kad Susirinkimas aptartų Bažnyčios veikimą moderniam pasaulyje. Tad Vatikano II Susirinkimas neturėjo spręsti ir nespėdė ginčytinų tikėjimo klausimų. Jo tikslas buvo ganytojiškieji klausimai.

Nikėjos I Susirinkimas. Stavropolio bažnyčios freska, XVIII a., Rumunija

Susirinkimo atidarymo kalboje 1962 m. spalio 11 d. popiežius nurodė svarbiausią šios asamblėjos užduotį: „Svarbu, kad patikimas ir nekintamas Bažnyčios mokymas, kurį turime ištikimai priimti, būtų paskelbtas mūsų laikams. Juk viena yra Tikėjimo lobynas, tai yra Bažnyčios mokymo tiesos, o kita yra tai, kaip jos, nors ir nekintančios, yra skelbiamos...“

Popiežiui Jonui XXIII, gerai išmaniusiam Bažnyčios istoriją, buvo svarbu, kad Susirinkime dalyvautų Rytų ir Reformuotų Bažnyčių nariai ir kad tokiu būdu būtų prartėta prie pirmojo tūkstantmečio susirinkimų visuotinumu. Kitų Bažnyčių atstovai buvo pakviesti stebėtojais ir dalyvavo įvairių komisijų darbe. Dauguma iš viso pasaulio atvykusių vyskupų atsivežė patarėjus teologus.

Vatikano II Susirinkimas

Susirinkime dalyvavo per 2500 vyskupų iš Europos, Amerikos, Azijos, Afrikos ir Australijos. Pirmą kartą Šventojo Petro bazilikoje, kur posėdžiavo Susirinkimo tėvai, vyko Rytų Bažnyčių liturgija, kurią šventė vienybėje su Roma esančių Rytų Bažnyčių vyskupai.

Klausimų, kuriais norėjo pasisakyti Susirinkimo tėvai, ratas sparčiai plėtėsi ir tapo akivaizdu, kad per vieną sesiją jie nebus pabaigti. Jonas XXIII mirė netrukus po pirmosios sesijos uždarymo. Jo įpėdinis – popiežius Paulius VI – pirmojoje savo kalboje, pasakyoje po išrinkimo, 1962 m. birželio 22 d., svarbiausiu savo pontifikato darbu įvardijo Susirinkimo užbaigimą ir nurodė šiuos uždavinius: 1) tikslesnis Bažnyčios apibrėžimas; 2) Katalikų Bažnyčios atsinaujinimas; 3) visų krikščionių vienybė; 4) dialogas su šiandienos pasauliu.

Įvyko dar trys Susirinkimo sesijos. Į trečiąją, pirmą kartą susirinkimų istorijoje, buvo pakviestos stebėtojos ir ekspertės moterys – seserys vienuolės ir pasaulietės. Susirinkimas užbaigtas 1965 m. gruodžio 7 d. Susirinkimas parengė ir priėmė keturias konstitucijas, devynis dekretus, tris deklaracijas.

Ką paskelbė Vatikano II Susirinkimas

Svarbiausias dokumentas – dogminė konstitucija apie Bažnyčią *Lumen Gentium* („Tautų šviesa“). Konstitucija iš esmės pakartoja tradicinį Bažnyčios mokymą, bet jį pateikia ne scholastine, o šiuolaikine kalba, artima gyviems ir vaizdingiems Bažnyčios tėvų tekstams. Kiek kitaip sudedami akcentai. Bažnyčia apibrėžiama pirmiausia ne kaip tobula hierarchinė institucija, o kaip Kristaus sakramentas, giluminio ryšio su Dievu „ženklas ir įrankis“ bei „Dievo Tauta“. Kadangi Vatikano II Susirinkimas buvo pirmasis,

vykęs po Popiežiaus valstybės žlugimo, būtent konstitucijoje *Lumen gentium* yra išsamiai aptarta vadinamoji karališkoji pasauliečių atsakomybė – Bažnyčios ryšys su pasauliu, Kristaus sugražinimas pasauliui. Šioje konstitucijoje nužymėta pasauliečių vaidmenį dar išsamiau aptarė dekretas *Apostolicam actuositatem* („Apie pasauliečių apaštalavimą“), skatinantis pasauliečius ir visą Dievo tautą vykdyti Bažnyčios misiją, dirbuotis evangelizacijos ir žmonijos pašventinimo baruose. Susirinkimas pripažino ypatingą Katalikų akcijos vaidmenį XX šimtmetyje.

Vatikano II Susirinkimas, pasak vieno šmaikštaus rašytojo, atvėrė Katalikų Bažnyčios langus pasauliui, ragindamas katalikus suvokti save ne kaip priešų apgultą tvirtovę ginančius karius, o kaip maldininkus, einančius pasaulio keliais šalia tų, kurie neturi jų tikėjimo.

Konstitucija *Gaudium et Spes* („Džiaugsmas ir viltis“) apie Bažnyčią šių laikų pasaulyje ragino katalikus bendradarbiauti su visais geros valios žmonėmis dėl taikos ir teisingumo.

Dekretas apie krikščionių vienybę *Unitatis redintegratio* („Vienybės atkūrimas“) ir deklaracija *Nostra Aetate* („Mūsų amžius“), skirta nekrikščioniškoms religijoms, pripažino „tiesos grūdų“ buvimą kitose krikščionių Bažnyčiose ir kitose religijose. Buvo pakartota, kad Kristus yra Tiesa ir vienintelis kelias pas Tėvą, tačiau pripažintas ir kitų religijų vaidmuo moraliniame žmonijos tobulėjime. Be to, *Nostra Aetate* atsiribojo nuo teologinio antisemitizmo.

Deklaracija *Dignitatis Humanae* („Žmogaus orumas“) skirta religijos laisvei ir žmogaus teisei tikėti. Joje pabrėžiama, kad religija negali būti primetama. Ši deklaracija buvo labai svarbi komunistinio ateizmo atžvilgiu, bet, laikui bėgant, vis labiau iškyla joje nusakyta neprievertinio religijos išpažinimo svarba. Konstitucija *Dei Verbum* („Dievo žodis“) skirta Dievo žodžiui – Šventajam Raštui, Tradicijai ir Apreiškimui.

Lietuvos atstovų dalyvavimas Vatikano II Susirinkime buvo komunistų valdžios suvaržytas. Mūsų vyskupai nebuvo išleisti į Romą, dalyvavo tik vyskupijų valdytojai. Tiesa, nors netiesiogiai, Lietuvos Bažnyčiai atstovavo išeivijos vyskupas Vincentas Brizgys. Susirinkimo dokumentai buvo išversti į lietuvių kalbą, išspausdinti menku tiražu ir išdalyti kunigams. Pasauliečiams jie buvo menkai prieinami. Turint omenyje Bažnyčios persekiojimą, negalėjo būti kalbos apie Vatikano II Susirinkimo dokumentų studijas, aptarimus. Todėl ir dabar dar šie svarbūs dokumentai yra menkai pažįstami, jiems trūksta Lietuvoje parengtų komentarų, paaiškinimų.

Šie *Tikėjimo metai* yra puiki proga ir turėtų būti paskata su Vatikano II Susirinkimu geriau ir giliau susipažinti ir jo dokumentuose surasti ne vieną ten esantį atsakymą į mūsų dienų klausimus.